

EKREM AKURGAL (1911-2002)

Tuncer Baykara *

Ekrem Akurgal adını, İzmir şehrinde yaşayıp İzmir tarihiyle meşgul olmaya başladığımda şimdi hatırlamayamadığım bir zamanda duymuştum. Öyle ya genç denebilecek bir yaşında, 1950 de yazdığı Bayraklı üzerindeki yazısı, yıllarca İzmir'in eski tarihi için tek kaynak gibi olacaktı. Sonraki yıllarda hem kendisini tanıdım, hem de öteki eserlerini gördüm. Ciddî, fakat insanlığın beşerî ve tatlı yönlerini de ilgilendiren menkıbelerini de merakla dinledim.

Akurgal, soyadı ile bu toprakların binlerce yıl gerisinde yaşamış gibi görünse de, o. içinde yaşadığı Türk toplumunun bir insanı idi. Hitit ve sonrası devrinin uzmanıdır ama, Mimar Sinan hakkında da yazılar yazar. Zaten onun bu ikinci özelliğidir ki kendisini sayıp daha çok sevmeme yol açmış idi.

XX. yüzyıl sonlarında, İzmir şehrinde yaşıyordu ve büyük birikimi ile şehircilik alanında da tavsiyeleri bekleniyordu. İşte, benim de dahil olduğum bir toplantıda, "Ne olur demişti, İzmir şehrinde bir Türk bahçesi oluşturalım; bizim eski güzel bahçe geleneğimiz orada çağın içinde yaşasın".

Ekrem Beyi tanımlayacak en önemli husus budur. Sadece geçmişin belirli bir döneminde yaşamamak, fakat her zaman çağın ve zamanın içinde olmak. Böylece o, kimileri griye atsa da "Türk" oluşunun gururunu du duyardı.

1973 yılında, Erzurum Atatürk Üniversitesi'nin bir mensubu olarak yazmış olduğum *İzmir Şehri ve Tarihi* adlı eserimin, hala gururla yâdettiğim şekilde Ege Üniversitesi tarafından yayımlanmasında onun da olumlu payı vardır. Yoksa, bazı çok-bilmiş(!) meslektaşlarım bu eserimde nice yanlışlar bulurlardı ve netekim bulurlarmış da. Ekrem Akurgal'ın *Hatıraları*'nda kitabımı övmesini de minnetle okudum.

Ekrem Akurgal, düzenlediğim çeşitli toplantılara da katılarak bana destek verdi, çalışmalarına güç kazandırdı. Çeşme'deki toplantılarımın şeref konuğu oldu ki bu benim için de büyük kıvanç verici bir husus idi.

Ekrem Akurgal, geçmişin bilgilerini, Türk'ü ihmal etmeden senteze ulaştırmak isteyen bir eski zaman kuşağının, Atatürk çağının mensubu idi. Kimi zaman bu satırları okuyanlar, bu kadarı da olmaz diyeceklerdir ama, Akurgal, şimdilerde çok yadırganan Türk-İslam sentezini değil, fakat bir Doğu-Batı sentezini, hiç olmazsa kalbinin derinliklerinde oluşturmuş bir bilim adamı idi. Onu benimseyenler, bambaşka düşüncede insanlardır ama olsun varsın. Türk Tarih Kurumu'na dair yazdıkları da, bu kurumun sadece yakın geçmişini değil, eski zamanlardaki (Ş.Günaltay-Ş.A.Kansu ve E.Z.Karal) tarihini bilmek ve daha iyi anlamak için önemlidir.

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarih Bölümü öğretim üyesi.